

Graves' sjukdom

***När kroppens
immunsystem
reagerar felaktigt***

Graves´ sjukdom?

*Vid Graves´ sjukdom frisätter sköldkörteln
för mycket hormon, så att
energiförbrukningen i kroppen ökar.*

Detta kallas ofta hög ämnesomsättning.

*Graves´ sjukdom kallas även
Basedows sjukdom.*

*”Giftstruma” är en äldre folkslig benämning på
Graves´ sjukdom.*

Vem får sjukdomen?

Graves´ sjukdom förekommer i alla åldrar, men är ovanlig hos barn. Kvinnor drabbas oftare än män. Sjukdomen uppkommer ibland hos flera medlemmar i en släkt. Graves´ sjukdom tycks ibland börja efter svåra stressande händelser, men annars är det oklart vad som utlöser sjukdomen.

Vad händer i kroppen vid Graves´ sjukdom?

Vid Graves´ sjukdom bildar kroppens immunförsvar felaktigt antikroppar som kan stimulera sköldkörtelns produktion av hormon. Sköldkörtelhormonerna tyroxin (T4) och trijodtyronin (T3) innehåller jod och påverkar de flesta av kroppens organ. Sköldkörtel bildar framför allt tyroxin, som omvandlas i kroppen till trijodtyronin, vilket är det verksamma hormonet.

Vid Graves´ sjukdom ökar ämnesomsättningen när sköldkörteln bildar för mycket hormon.

Vanliga symtom vid hög ämnesomsättning

- Viktnedgång, ofta trots god aptit
- Svettningar och värmekänsla, patienten vill gärna ha sval miljö

- Hjärtklappning, pulsen stiger, hjärtslagen känns hårda.
- Oregelbunden hjärtrytm, s k förmaksflimmer
- Skakningar och darrningar som kan kännas i hela kroppen, men är mest typiskt i händerna
- Irritabilitet, oro och sömnsvårigheter
- Trötthet
- Depression
- Snabb tarmpassage; oftare behov att gå på toaletten
- Menstruationsrubbnings, t ex kortvarig blödning

Hos äldre är symtomen oftast inte lika tydliga och därför svårare att känna igen. Tecken på hög ämnesomsättning hos äldre patienter kan vara:

- Abnorm trötthet
- Hjärtsvikt
- Oförklarlig viktnedgång
- Oregelbunden hjärtrytm (förmaksflimmer)
- Nervositet
- Oro

Andra symtom

Vid Graves´ sjukdom blir ofta sköldkörteln förstorad, vilket benämns struma.

Specifikt för Graves´ sjukdom är att några patienter kan få symtom från ögonen med stirrande blick. I lindriga fall kan det röra sig om ökat tårflöde, ljuskänslighet och gruskänsla i ögonen. I sällsynta fall blir ögonsymtomen mer uttalade med rodnad, svullnad i ögonlocken, strammingskänsla och svårigheter att flytta blicken fritt. Hos vissa patienter kan ögonen även bli mer utstående.

Ett annat specifikt men ovanligt symtom vid Graves´ sjukdom är att huden blir förtjockad på framsidan av underbenen.

Hur ställs diagnosen?

Symtomen vid Graves´ sjukdom är ofta typiska och diagnosen lätt att ställa vid en vanlig läkarundersökning. Diagnosen bekräftas genom blodprov för hormonanalys. Ofta undersöks också hur snabbt sköldkörteln tar upp jod och i vilka delar av körteln detta sker. Detta kallas isotopundersökning.

Hur behandlas Graves´ sjukdom?

Överproduktion av hormon i sköldkörteln **kan behandlas på tre sätt**. Valet av behandling görs i samråd mellan patient och läkare.

Med **tabletter** (tyreostatika) kan sköldkörtelnas hormonproduktion minska. Oftast kombineras en sådan behandling med tabletter som innehåller tyroxin för att få rätt hormonbalans i kroppen. Man kan även behandla med enbart tyreostatika i anpassad dos. Tablettbehandling kan ges till patienter i alla åldrar. Behandlingen brukar pågå i ett till två år. Inläggning på sjukhus är vanligtvis inte nödvändigt. Hos några personer kan sjukdomen återkomma efter behandlingens avslutande. I många fall återfår sköldkörteln normal funktion efter behandling och patienten behöver ingen fortsatt medicinering.

Vid **operation** tar man bort hela, eller större delen av sköldkörteln. Förbehandling sker med tyreostatikatabletter, oftast i kombination med tyroxin. I de flesta fall behöver patienten behandling med tyroxin efter operationen så att ämnesomsättningen inte skall bli för låg. Man behöver stanna några dagar på sjukhus i samband med operationen. Operation föredras framförallt hos yngre patienter, särskilt om sköldkörteln är kraftigt förstörd.

Vid **radiojodbehandling** ges radioaktivt jod, som tas upp i sköldkörteln och där medför en begränsad strålbehandling som endast påverkar själva sköldkörteln. Efter undersökning av hur mycket jod som tas upp i sköldkörteln beräknas en lagom stor dos som patienten får genom att dricka en vattenlösning med radioaktivt jod. Behandlingen är enkel, ofarlig och sker i regel utan inläggning på sjukhus. I många fall räcker det med en behandling. Ofta behövs behandling med tyroxin efter radiojodbehandling.

Radiojodbehandling är lämplig framförallt hos vuxna och äldre patienter. Behandlingen får ej ges vid graviditet eller under amning.

Oberoende av vilken behandling som valts, kan symtomlindrande medicinering mot hjärtklappning och darrningar behövas de första veckorna.

Ögonsymtomen brukar minska när ämnesomsättningen blivit normal. Besvärliga ögonsymtom behandlas i samråd med ögonspecialist.

När ämnesomsättningen blivit normal igen

En del patienter kan känna sig trötta även en tid efter det att hormonnivåerna blivit normala.

Menstruationen normaliseras ofta tidigt efter det att hormonnivåerna gått ner.

Viktnedgången, som ofta är framträdande vid Graves´ sjukdom, försvinner hos de flesta patienter när ämnesomsättningen börjar normaliseras. Det finns istället en risk för att man ”tar igen med råge” och vissa patienter får bekymmer med övervikt. Det finns därför skäl att vara försiktig med kosthållningen när ämnesomsättningen börjar normaliseras.

Det är tillrådligt att vara försiktig med motion när ämnesomsättningen är hög. När hormonnivåerna blivit normala kan patienten börja motionera igen.

Många upplever ett ökat håravfall månaderna efter det att ämnesomsättningen blivit normal. Detta är övergående och hårväxten återkommer på normalt sätt igen.

Hos ett fåtal patienter kan sjukdomen åter blossa upp efter genomgången behandling. Detta är vanligast efter behandling med enbart tabletter (tyreostatika). Det kan även ske efter operation

och radiojodbehandling, om delar av körteln lämnats kvar eller om den givna dosen radioaktivt jod inte slagit ut sköldkörteln i tillräcklig omfattning.

Även om man inte behövt tyroxin direkt efter att behandlingen avslutats kan man senare få låg ämnesomsättning p g a att sköldkörteln inte längre gör tillräckligt med hormon. Detta kan ske efter många år av symtomfrihet, särskilt efter radiojodbehandling. Patienter som haft Graves´ sjukdom behöver därför läkarkontakt livet ut.

Biverkningar av tyreostatika

Tyreostatika kan ge biverkningar. Vanligast är en allergisk reaktion med klåda och hudutslag. Symtomen går tillbaka om man upphör att ta preparatet. Efter byte till ett annat tyreostatika-preparat kan behandlingen som regel fullföljas.

En allvarlig, men mycket ovanlig, biverkan av tyreostatika är en skada på kroppens förmåga att bilda vita blodkroppar. Saknas vita blodkroppar ökar känsligheten för infektioner. Halsont och feber är de vanligaste symtomen. Sår som blir infekterade är en annan varningssignal. Patienter

som använder dessa preparat, tiamazol (Thacap-zol) eller propylthiouracil (Tiotil), skall därför avbryta sin behandling om de får halsont, feber eller symtom på infektion.

Några viktiga punkter

- *Om du behandlas med tyreostatika och får halsont, feber eller andra tecken på infektion bör Du utan dröjsmål kontakta din läkare.*
- Rådgör med din läkare även vid andra symtom som du misstänker kan ha samband med den behandling du får.
- Kvinnor som insjuknar i Graves´ sjukdom ska undvika graviditet tills de är färdigbehandlade. Rådgör alltid med läkare.

Hur går det på längre sikt?

Att insjukna i Graves´ sjukdom medför ofta påfrestningar både för patient och omgivning. Även om det i ibland kan ta tid blir patienten i de allra flesta fall helt återställd.

Nycomed AB
Box 27264
102 53 Stockholm
Tel 08-731 28 00
www.nycomed.se